

ՕՐԱԳԻՐ ՏԱՍՆՈՐԵԱՅ

Կը հրատարակուի Ամսոյն 10ին 20ին եւ վերջին:
Տարեկան գինն է 100 դանեկան ԿԱՆԽԻԿ:
Վեցամսեայ „ 60 „ „
Ուզողը կրնայ ստորագրուիլ, Պօլիս Զեմեքիի խանը վարի
յարկը Թ. 12 Խմբագրի սենեակը:
Ստորագրութիւնները ամեն ամսու 1էն կսկսուի:

Երկրորդ լրգանքն ամբողջ 18 քիւր ուզողը 50 դանեկան
պիտի վճարէ:
Անձնական լաճու մը համար ըլլալու ծանուցմանց հա-
մեմատաբար սակարկութիւն կըլլայ:
Ո եւ իցէ նամակ եւ գրութիւնք Խմբագրին պիտի ուղ-
ղուի:

10 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՏԵՐԻ 1861

ԹԻՒ 37

Յետագայ ազգու Յօդուածը Պէյօղլուի,
ողջամիտ Հայոց կողմէն խրկուած է օրագրոյս
միջոցաւ հրատարակուելու:

«Եզգը իր գործերը աւելի կարգադրեալ կեր-
պիւ կառավարելու փափաքով՝ յանձնաժողովի մը
միջոցաւ Սահմանադրութիւն մը պատրաստեց,
և ընդհանուր ժողովոյ հաւանութեամբ վա-
ւերացնելով սկսաւ գործերը Սահմանադրապէս
կարգի դնել:

Ենչափ սիրեց Եզգը և այնպէս հաճեցաւ
անոր, որ Ս. Արօնքէն ետքը իր բարեւաւու-
թեանը բարեյարմար միջոց զայն ճանչնալով
կը կամէր որ իր հետը դարուց 'ի դարս ապրէր:

Եւ արդարեւ Սահմանադրութիւնը եապէս
Եզգին համակրութիւնը ընդունելու արժա-
նաւորութիւնը ունէր. վասն զի իր հիմնական
սկզբունքը, և աւանդած կանոնները հաստա-
տուն երաշխաւորութիւն մը կը նուիրէին Եզ-
գային Ս. Արօնքը, Ս. Եկեղեցին, և անոր Ե-
ւանդութիւնները արժանաւոր կերպիւ պաշտ-
պանելու, և ուսումնական ու նիւթական յա-
ռաջադիմութեանը փութաջան հսկելու:

Եմեն նորութիւն բնապէս թէեւ շատերուն
հաճելի ըլլայ, անկարելի չէ նաեւ ոմանց ալ ա-
տելի ըլլալով քիչ շատ ընդդիմութիւններ կրել.
բայց Սահմանադրութիւնը այսքան ալ դժուա-
րութիւն չի կրեց. վասն զի թէպէտ անունը
նոր էր, և իր վրայ նորութեան երևոյթ մը
կը ցուցնէր, իսկ իրապէս նոր չէր կրնար ըս-
ուէր. անոր համար ամեն վիճակի, և ամեն աս-
տիճանի Եզգայնոց համակրութիւնն ու պատիւը
մէկէն ընդունեց:

Ուրեմն ինչ էր արդեօք պատճառը, որ
քիչ ատենի մէջ ասանկ ցաւալի փոփոխութիւն

մը կրելով՝ այսօր մահուան քրտինք թափելու
փտանդին մէջը կը տառապի:

Եւ ի՞նչ կան պատճառներ, և որոց գլխաւորը
Ս. Երուսաղէմի խնդիրն է. որուն դէմ Եզգին
ողջախոհութիւնը չէր կրնար անտարբեր մնա-
լով լուութեամբ անցնիլ, և որով Ս. Եկեղեց-
ւոյ կանոնները զնալով աւրուելուն գոնէ ան-
կողմնակի պատճառ ըլլաւ. որովհետեւ Ս. Ե-
րուսաղէմի Պատրիարքը իր Սուրբ ուխտէն ըլ-
լալու կանոն աւանդեր է Ս. Եկեղեցին, և ո-
րուն զանցառութիւնը իր բարձր իշխանու-
թեամբը արգիլեր է, որն որ Եզգը ինչպէս մին-
չև հիմայ անվեպ պահեր էր, և հիմա ալ Ե-
կեղեցականով և աշխարհականով պահուելուն
ջանախնդիր եղան, անանկ ալ Սահմանադրու-
թիւնը պարտաւոր էր անոր պահպանութեանը
պաշտպան կենալ, և թէ որ ասանկ ընէր, ոչ
խռովութիւն կեղծէր, և ոչ ալ ինքը այս կերպ
փտանդի կը բռնուէր:

Այս քիչ իրաւունք ունի մէջ բերել քանի մը
Եկեղեցականաց ընդդիմութիւնը, խորհրդա-
ծելով որ ամեն Եկեղեցականաց համար չէ Սուրբ
Եկեղեցւոյ հաւատարիմ գտնուիլը. և ասոր Ս.
Եկեղեցւոյն ամենասուրբ Գլուխը Յիսուս
Քրիստոս ալ չէ երաշխաւորած. «Թոյլ տուք
երկոցունց աճիլ 'ի միասին ըսելով»:

Ենտեղի է նաեւ խառն ժողովին մէջ Արօ-
կան ժողովոյն Բէշ-Էշ-ճի մասամբ ըրած որոշումը
ցրցունելը, յիշելով որ արդէն Ս. Եկեղեցւոյն
կանոնացը նորէն քուէի որոշմանը չի կրնար
յանձնուիլ առանց Ս. Եկեղեցւոյ իրաւասու-
թեանը դէմ մեղանչելու:

Ողջախոհ Հայերը, որ Եզգին իրապէս մե-
ծադոյն մասը կը կազմեն, չեն կրնար երբեք համ-
բերել Ս. Եկեղեցւոյն աւանդութիւնները ա-

նարգուելուն դեմ. չեն կրնար, և խիոյն կը պատրաստուին իրենց բոլոր ուժը գործածել, անանկ պարագայի մը մէջ աչքերնուն ոչ ինչք կերևայ, և ոչ պտուի, և ոչ ալ Սահմանադրութիւն մինչև անգամ կեանքերնին ալ անխնայ կը զոհեն:

Եհա այս երջանիկ ոգին է որ Եզգային ուղղափառ Եկեղեցին մինչև հիմայ անխախտ պահեր է Եստուծոյ շնորհօքը, և սխտի պահէ յաւիտեան... Ուրեմն չաշխատին թող մէկ քանի լրագիրք և օրագիրք նորոքի շարք մը ցուցունել, և որոնց շատերուն զանցառութիւնը յարացոյց բանելով, Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքութեան համար եղածն ալ աւերել, յորդորել, ասով այս պարագայիս մէջն ալ կրօնքի վրայ ունեցած գաղափարնին յայտնելէն ուրիշ շահ մը չեն կրնար ունենալ. ուստի աւելի աղէկ կ'ընէին այն Զբաղարակիչք, որ պահուածը յարացոյց բանելով, չի պահուածներուն պահուել յորդորէին, ահա այն էր ընդունելն և Եստուածահաճոյն. Եւ մէկ մըն ալ Պէկոյլուի բովանդակ Զայ Զատարակութիւնը իրենց կարծեացը համաձայն լաւաւ և պարտի ցոցունել է՝ ուզեն նէ, չէ՞ն զիտեր որ անոնք Արօնքին լոյսովը միմայ լուսաւորեալ ըլլալով, միջառահման կրօնքի երբեք համաձայն ըլլալ ընդունած չեն, և ընդունելէք ալ չունին. և ատանկ 20—25 տարեկան անփորձ Երիտասարդներու կարծիքովը ընդհանուրը չի չափեն, և անոնց կարծիքին չի հետեւին նէ՝ կարծեմք որ շատ և շատ աղէկ կ'ընեն, և այն ատեն Եզգը կարելի է իր կործանման վտանգէն ազատելով՝ երկարատեւ խաղաղութեան մը հասնի:

Եւ արդ ո՞ր Զայ Զբաղարակիչք, ազգաւորաբար կրնե՞ք ձեռի, որ ալ այսուհետէ դրիչնիդ սահաւիկի մի զգուշութեամբ շարժեցէք, եթէ կուզէք Եզգին նեղից ցաւալի վնասին օգուտ մը ընել, ձեր ազատ և խոհեմ կարծիքը փոխանակ անխելահաս և անփորձ երիտասարդաց անկարող կարծեացը համամիտելու, աւելի լաւ չըլլա՞ր որ խելահաս և փորձառու, այսինքն աղէկն ու դէշը, չարն ու բարին, անօգուտն ու օգտակարը որոշող, և վերջապէս անցեալն ու ապագան քաջ խորհող անձանց կարծեացը համաձայնեցնելու փոյթ տանիք: Ետով ըսել չենք ուղեր թէ Եզգին երիտասարդ մասը ամեն ալ անխոհեմ և անխելք, ու խելահաս մասը խոհեմ և խելաղի են, քան լիցի, այլ նախ հասնմատաբար շատ նուազ են, այսինքն մեր Եզգին նշկատմամբ՝ դեռ Զայ ժողովուրդը հարիւրին

իննսունը հինգերորդ կամ Եւանդապահ կոչեցեալ փորձառու և խելահաս, և տասնը նոր երեսնորդ կամ Եւանդապահ անուանեալ անփորձ երիտասարդ մասը կը կազմեն: Երկրորդ՝ ըստ աշխարհի օրինաց և մարդկային իրաւանց, նաեւ ըստ Եզգին Սահմանադրութեան 25 տարեկանէն վար մէկը մարդկային ընկերութեանց մէջ խօսքի տէր չըլլալով, և 30 տարւոյ հասակը չի լրացուցած ազգային գործոց մէջ որոշողական ձայն ունենալու անկարող սեպուած ըլլալով, սոյն տրամադրութեամբ ի հարկէ դեռ 30 տարին չի լրացնող երիտասարդներու կարծիքը անընդունելի և ընդհանրապէս փաստակար կը համարուին: Ինչո՞ւ, վասն զի անցեալին անփորձ ըլլալով՝ ներկայիւ իրենց մըր տածութիւնները ազգային յոյսովն է՝ ապագայ յոյսը շատ անգամ մարդկանց երջանկութիւնը կը վնասէ: Ինչո՞ւ, վասն զի ապագայէն բարիք մը յուսացուած ժամանակ, շատ ատեն ամենայն տիւր չարիքներ կրնան մարդկանց դիմացը ելլել:

Մարդիկ միշտ անցեալը ձեռք առած՝ ներկային վրայ կրնան խորհիլ, անցեալէն օգուտ քաղելով՝ ներկայիւ կարող են իրենց գործերը ի բարին անոնց վրայ հիմնել: Եւ վերջապէս մէկ խօսքով՝ ընդհանրապէս մարդիկ իրենց երջանկութիւնը՝ երեկուանէն օրինակ առած՝ պարտուանին մէջ կրնան գտնել, եթէ ոչ վաղուան յոյսը զերեք կը վատուո՞ցնէ:

Երբեք եղած է որ երբեմն մարդիկ ապագային վրայ գուշակութիւններ ըրած են, բայց այս կարգ մարդիկ նախ երկրիս երեսը խիստ սեպուաթիւ երեցեր են, երկրորդ այնպիսիներուն բնականաբար իմացականութիւնը սաստիկ սուղ ըլլալով, անցեալին ու ներկային մէջ հանդիպած դէպքերուն վրայ խորին նկատողութիւններ ըրած, առանկով կարողացեր են ապագային ըլլալու բարիքներուն ու չարիքներուն վրայքը հեռատեսութիւններ ընել:

Բայց և այնպէս դարձեալ անոնցմէ շատերուն ըրած հեռատեսութիւնները ի դերեւ ելած և կամ հարաւակը կատարուած են: Ուրեմն ապագայ յոյսը, և հետեւաբար այսօրուան անփորձ և անխելահաս Երիտասարդաց (Եզգի նկատմամբ) յուսացած ապագայ երջանկութիւնը ներկայիւ անտեղի ու անօգուտ, և միանգամայն Եզգային յառաջադիմութեան արդիւնք կընայ համարուիլ:

Երբեմք ասոնց բացայայտ մեկնութեանը կարօտութիւն մը չի կայ, և բան հասկըցող խել

ընդհանուր Ազգին ծերոց և տղայոց բերնէն բարձրաձայն կը լսես « կեցցէ Սահմանադրութիւն, և յաւերժ կեցցէ Օսմանեան վեհափառ կայսերութիւնն մեր, որ զանի շնորհեց (կամ պիտի շնորհէ)* մեզի, վասն Ազգային բարեւաւորութեան ու զպրոցաց յառաջադիմութեան » :

1864 Օգոստոս 30:

Պէյ օղլուի Լուսաւոր-
ջական Հայեր:

ՀԱՎԻՐՃ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԻՍ ՆԵՐԿԱՅ ՎԻՃԱԿԻՆ ՎՐԱՅՕՔ

«Մահ եւ կեանք 'ի ձեռն լեզուի» Առակ ԺԸ. 21. 9
«Ի նմին բերանոյ ելանեն անէծք եւ օրհնութիւնք».
Յակ. Գ. 10.

«Յայս միջոցիս՝ գրեթէ բանի մը ամիսէ 'ի վեր, Ազգերնուս մեջ երուսաղեմայ խնդրոյ մը վրայօք ծագած (կամ պատճառ համարուած) վիճերը արդարեւ ճշմարիտ ազգասերներու սրտին մէծ ցաւ եւ տրտմութիւն պատճառած է: Երբ կը տեսնենք թէ Հայկայ անտերունջ գաւառները երկուքի բաժնուած, այսինքն որդի 'ի հօրե, եղբայր յեղբօրե գատուած իրարու դէմ կը մարտնչեն:

Կը սոսկամ արտասանելու. հեզմաբար իրարու սիրտ կը վիրաւորեն խաւարեալ եւ լուսաւորեալ բառերով:

Հոս մեկը միւսին խաւարեալ կոչելով կուգեն իմացնել զծերակոյտս. հոն միւսները տեսնալով որ լուսաւորութիւններն՝ գորս ընկալեալ են 'ի շնորհաց սրբոյ Ասագանին, իրենցմէ կը յափշտակեն, կելլան անոնք ալ իրենց հակառակորդացը լուսաւորեալ կը կոչեն, հեզմաբար ցուցնելով զերիտասարդ ուսումնականս:

Ասոնց պատճառ: Խաւարեալ կարծուածները իրենց նախնիքներէն տեսած եւ լսածնուն հետեւելով՝ առանց շեղելու կուգեն ըստ այնմ գործերնին շարունակել յԱզգիս:

Իսկ լուսաւորեալ կարծուածները թեպէտ եւ չը հաւանելիք չեն ըներ, այլ ընդհակառակը կը պըն-

դեն թէ պէտք է եւրոպական գաղափարաց համեմատ վարուիլ յամենայն իրս:

Ասոնց այսպէս ըլլալուն Ազգայինք քաջածանօթ տեսնելով, չեն ուզէր առ այս դեգերիլ. զի բազում անգամ այսպիսի երկարաբանութիւնք եղած են Ազգիս վրդովմանց եւ երկպառակութեանցը պատճառ:

Այլ մեր նպատակն է փափաքը Ազգիս սիրոյն ու խաղաղութեանը վրայ ըլլալով՝ կը ցանկսմք սա անպատեհ* խաւարեալ ու լուսաւորեալ, հեզօրէն բառից գործածութեանը վերնալուսն աղերս* մը նուիրել Ազգիս ընդհանրութեանը, յուսալով թէ իրենց ամենախոնարհ անդամակցին աղերսանացը խոնարհութեամբ ունկնդիր կըլլան, որով եւ միտութեան բարի ճանապարհ մը կը բացուի առջեւնիս, եւ ամեն մեկերնիս ալ մեր առ Ազգն ունեցած պարտաւորութիւննիս ըստ կարի կատարած կըլլամք:

Ներկայ դարուս սկիզբները կը յիշեցնեն մեզ մեր ճինաւորաց հարք թէ՛ Պօլսոյ մեջ դպրոց ունենալը կամ բանալը սաստիկ արգիւնած ըլլալով, ուսման փափաք ունեցողը գաղտագողի մէյմէկ դասատու կը գտնան, թիջ մը գիր եւ սակաւիկ ինչ հաւատոյ վարդապետութիւն ուսանելով վախն 'ի վախը շուկայ կելլան, այն ալ չափահասը միայն:

Եւ ամեն ծնողք թեպէտ տգէտ, բայց շատ փափաքող իրենց լտղայրը ուսմանց մեջ մարգելու, այլ անհնար: Գիտէք ինչ մեծ բաղդ կը համարուէր այն ծնողացը, որ եթէ փերեզակի մը կըրպակ (աքբարի խանութ) կարողանայր դնել դարանամուտ սովբելու ուսմունքը. այն ալ հազիւ երկու կամ երեք հատ միայն: Ահա անցեալ ժամանակի ուսման դառն եւ տաժանելի վիճակը:

Ապա սիրողաբար ցաւիլ պարտ է լուսաւորեալ եմք ըսողներուն, որք առանց անցելոյն վրայ խորհելու եւ քննելու թէ ինչ դարի կը ծառայէին, եւ թէ իրենց փափաքանացը ներող էր կամ թէ արգելիչ ծառայած դարերնին: Ուրեմն ինչպէս առանց անցեալը յիշելու կը համարճակին կոչել զանոնք խաւարեալ կամ տգէտ:

Դատաւորներ, որ ուրիշ մարդկանց բաղդը եւ կեանքը ձեր մեռքը ունիք, ձեզի գլխաւորապէս կը

*Այս տեղ Յօդուածին հեղինակները՝ փարէսթիլի մէջ կամ պիտի զնորիւ ըսելին՝ յայտնի է թէ բարեխնամ Տէրութեան քիչ օրէն իւր օրինացը համաձայն ինչպէս Յուսաց, նոյնպէս Հայոց Ազգին ալ մասնաւոր Սահմանադրութիւն մը շնորհելիքը կ'իմացնեն:

*Կը լսեմք թէ այս օրերս Տիկնայք անգամ տաւրածայնութեանցս մասնակցելով թէ 'ի հրապարակ եւ թէ յեկեղեցիս, բերաննուս սովորական խաղալիք մը ըրած են իրար հարցնել թէ, աղաք լուսաւորեալ է թէ խաւարեալ:

Հմուտ դեկավարք՝ Ազգին նաւը ալդպիսի վըտանգաւոր տեղեր ծփացընելը ազգին կործանում պատրաստել է, ոչ թէ նաւահանգիստ մը ձարել :

Ներհուն տնտեսք է Մատակարարք, դուք ըզձեզ խղճմտանաց խայթերէն ազատելու համար՝ անցեալը ներկայիս հետ բաղդատելով՝ ամեն մեկուն իրաւունքը յանիրաւի չգոհել, էւ եղախառագիտութեամբ հաւասարապէս մատակարարել, էւ տընտեսել պարտիք, ապա թէ ոչ «զրկեայն իճենց աղաղակե» :

Արդ կաղաչեմ յորդորելով, այն մատակարարութեան պաշտօնը որ ունեցած էր շնորհիւ Ազգիս՝ ընդ վայր մի շուայիք, ասոր անոր կրիցը մի գեղխեք Ազգին իրաւունքը :

Եւ ձեզ կը պաղատիմ երիտասարդք պատուականք, ՚ի սեր Փրկչին մերոյ էւ ՚ի սեր Ազգիս էկէք խոնարհութեամբ մեր հարցը առջեւ, էւ ըստ պարտականութեան մերում, համբոյր սիրոյ մատուցէք զձեզ տածող էւ խնամող ձեռքերուն էւ թախտապարտ սրտիս :

Գիտէք ինչ կ'ըլլան իսկոյն կ'այլափոխին էւ սրտերնուն ուրախութենէն հատ հատ արտասուք կը բորեն, էւ նոյն հետայն ձմեռնային սառնամանիքները՝ զարնանային բաղցրութեան կը փոխարկուի. մեր հարազատութիւնը իմանալով՝ մեր ըրածին ալ հաւատարմութիւն կընեն : Հշմարտիւ կըսեմ թէ անա այն ժամանակը մեր բարի նպատակները արդիւնաւոր կը պատկուին :

Կրիւք իրարու չի կրցած հաշկեցուցածնիդ՝ սիրով պիտի ցոյացընէք. անա այն ատեն Ազգը յառաջադիմութեան անպարիզին մէջ քայլափոխպիտի ընէ. նոյն օրէն պիտի սկըսի Ազգին մէջ Սեր Միութիւն էւ Խաղաղութիւն ծառայելու :

Վայրիկ մը մտածեցէք թէ արդեօք ճիւղ Հայ չուզեր էւ չի փափաքիր տեսնալ այն օրը, յորում՝ բովանդակ անջատեալ էւ անջրպետեալ Հայեր ուսմամբ էւ Ազգասիրական ոգով միանալով թէ ՚ի թէս պիտի պարեն :

Տեսնա՞ք քաղցրանուագ գեղգեղանօք Սահմանադրութեան երգ եղբելոս ասեմը. ճի՛ ցանկալիդ իմ Սահմանադրութիւն. գիտես թէ սիրտս յանկարծ բունդ կելլայ, սարսուռ մը զիս կը պաշարէ, երբ զքեզ կը տեսնամ մատողաչ հասակաւ կիսամեռ, վիրաւորեալ յլգգային երկպառակութեանց : Զքեզ միութեան ու միաբանութեան բժիշկին ՚ի գատ, ուրիշի ճարտար հնարքները չէ կարող բժշկելու :

Եւ ձեզ կաղաչեմ ամենայն ակնածական խո-

նարհութեամբ ճ պատուական էւ ծերունագարդ հարք, մեր հարազատ որդիքը զգուանօք միաբարեցէք առանց անցեալը յիշելու, էւ ապագային վրայ խորհելով մեր սերը մեր որդւոցմէ մի գատէք : Զեր պատկառելի շուրք՝ անոնց վրայէն առանց պակսեցընելու՝ անոնց բարի նպատակացը աւապարեզներ ցոյց տուէք. մեր երկուքին մէջը ըլլայ «զոյգք արդարք էւ կշիւք արդարք» : (դէստ. ԺԺ. 56.)

Եւ ըստ պատուիրանի Տեառն սիրեցէք մեկըզմեկ, ինչպէս ինքզինքը օրինակ տալով սիրեց էւ պատուիրեց. «Այս է պատուէր իմ զի սիրեսցիք ըզմիմեանս, ոչպէս էւ ես զձեզ սիրեցի» : Յոն. ԺԵ. 12 : «Այսուիկ զիտացար զսերն Աստուծոյ, զի նա զանճն իւր եղ վասն մեր : էւ մեր վասն եղբարց մերոց պարտիմք դնել զանճինս» : Ա. Յովն. Գ. 16 :

«Որ կայ ՚ի սերն բնակեալ է յԱստուած. էւ Աստուած ՚ի նմա բնակէ» : Ա. Յովն. Գ. 16 :

Ուրեմն պարտիմք սիրել մենք ալ մեր ընկերները, մեր եղբարքը, ինչպէս որ սիրեց զմեզ Քրիստոս :

Կատարեալ սեր ունենալու համար, կամ կատարելապէս սիրելու համար երեք յատկութիւն պէտք է. ճշմարտութեամբ սիրել, իմաստութեամբ սիրել, էւ յարաւերութեամբ սիրել :

Նախ ճշմարտութեամբ սիրելու համար մեր սերը չէ՛ թէ խօսքով միայն՝ այլ էւ գործքով պարտիմք ցուցընել, «որդեակ մի բանիւք էւ լեզուօք սիրեսցուք՝ այլ արդեամբք էւ ճշմարտութեամբ» : Ա. Յովն. Գ. 18 :

Երկրորդ՝ իմաստութեամբ սիրելու համար, մեր ընկերին բնութիւնը այս է մարդկութիւնը պիտի սիրեմք, բայց ոչ անոր յանցանքն ու մեղքերը : Ինչպէս Քրիստոս իմաստութեամբ սիրեց զհրէայս զգինուորս՝ զիւր խաջանանուս. ոչ հայեցեալ յայն՝ զի ՚ի նոցանէն մեռանէր, այլ զի վասն նոցա մեռանէր :

Բնութիւնը պարտիմք սիրել, զի բարի է. զի Աստուծոյ է արարեալ : Իսկ յանցումը չար, զի ամենայն յանցանք հակառակ աստուծոյ զինին. վասն այն պէտք է մեզ իմաստութեամբ սիրել, որ բնութիւնը սիրած ատեննիս յանցանքն ալ միատեղ չը սիրենք :

Երրորդ՝ յարատեւութեամբ սիրել պարտիմք ըստ օրինակին Քրիստոսի, ինչպէս որ Քրիստոս սիրեց զմեզ մինչ ՚ի մահ. « Իսպառ, սիրեաց զնոսա » : Յովն. ԺԳ. 1 :

Ապա եւ մեզ պարտ է որ հաստատուն լինիմք ՚ի սէր ընկերին:

Ահա այն ատեն իմացական հոգով պիտի որախանաք երբ տեսնաք ձեր որդիքը՝ որք աջակցեալք ընդ միմեանս Ազգերնուս յառաջադիմութեանը կ'աշխատին:

Այն ժամանակը զգայական հոգով պիտի ըսէք անաւասիկ արգասիք բազմաժամանակեայ աշխատութեանց մերոց: Յայնժամ սիրոյ եւ միութեան յօդաւորական գորութիւնը պիտի քարոզի ՚ի վերայ տանեաց, բէ քան զամենայն ինչ գորաւորագոյնն է սէր:

Յառուր յայնմիկ ցնծութեան տօն պիտի կատարէ Հայոց Ազգը, մերկանալով իւր խոռվութեանց տխուր քօղը. եւ փոխանակ այն միութեան եւ սիրոյ, պայծառ պատմութեան պիտի զարդարուի:

Հոսիկ ապա՝ աղերսանօք կը մատրեմ իմ Ազգակից եղբայրներես, որ իմ պատանեկան տղար զրջիս առաջին եւ փոքրիկ խորհրդածութիւնը մերողամտաբար ընդունին, ունեցած քերութեանցը խստիւ չդատելով. եւ կողաջեմ ՚ի սէր Ազգիւ եւ ՚ի սէր Սրբազան Միութեան. ջմերժեք իմ նուաստ հիւսուածքս: Եւ վասն փրկութեան ընկերին՝ որ Ազգային յառաջադիմութեամբ կըլլայ՝ չի խնայէք երբեք. «բայց ես մտադիրութեամբ ծախեցիք, եւ ծախեցայ վասն անձանց ձերոց»։ Բ. Կոր. ԺԲ. 15:

Որուն հոգով եւ ճշմարտութեամբ փափաքելով Մնամ Ազգիս միութեանը եռանդուն սիրով,

ՌՈՒՐԻՆ ՄԱՐԶՊԱՆԵԱՆ

«Մասիս Լրագրին 501 թիւը՝ իբր սէր եւ խաղաղութիւն քարոզելու ելած ատեն, ատելութեան եւ հակառակութեան վատ օրինակ մը կ'ըլլայ, եւ այս ալ իւր յատուկ բնաւորութիւնն է: Եւ ահա այս չար ատելութեան յայտնի մէկ օրինակը սա է որ՝ զՉամուրձեան Պատուելին միակերպ կը հարծէ, ինչպէս որ անցեալները լուր տուեր էր թէ՝ Յակոբ Ժերունի Սրբազանը իւր Պատրիարքութեան Ժամանակ, զոյն Պատուելին դատապարտեք է իբրեւ Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ Պաշտօնութեանց ու Եւանգելիստեանց խանգարիչ, եւ այս բանիս համար նոյն Սրբազանը ինքի մ'ալ հրատարակեք է եղեր:

«Բայց Պ. Չամուրձեանը այս բանիս անտեղեկ լինելով յաւելուածով մը հարցուցեր

էր Մասիսին թէ՝ «հէր է եղեր այդ ինքի ոչ»: Եւ ներկայ թուովս կ'իմանամք որ տալիկայ Իզմիրու իշխաններուն (եւ ոչ թէ Նպիսկոպոսին կամ Քահանաներուն) ուղղուած նամակ մըն է եղեր, եւ ոչ թէ ինքի:

«Եւ սակայն ինքի է եղեր, նամակ է եղեր բանը հոն չէ, այլ ստուծեան եւ ճշմարտութեան, արդարութեան ու անիրաւութեան վերայ է:

«Երբ Մասիսը Պատուելին համար սուտ, սխալ լուր մըն է կը տարածէ. Երևակին 111 թուոյն Յաւելուածին մէջ Պ. Չամուրձեանը յայտնի իմացուցած է որ՝ Օհային համար զուցուած խօսքերը՝ նորին Հեղինակին Պատրիարքարան երթալէն, անձամբ խօսելով դրած ներքը արդարացընելէն, Մայիս 27ին զրուած ու տպուած, եւ Եկեղեցիները խրկուած (ըսուած) Սոնդակէն առաջ է. որով բնապէս սոյն թուականէն առաջ Օհային վրայօք եղած բոլոր խօսքերը ոչինչ կը համարուին. Եսիկայ ճրմարտութեանց խօլ Մասիսը չէ կրցեր իմանալ, եւ ինք դարձեալ իր գիտցած մի եւ նոյն խաղը կը կանչէ, կամ Ռօպէնսօնին Պապկային պէս նոյնը կը կրկնէ:

Թէ որ դեռ եւս Օհային ուղղափառութեանը վրայ անկեղծ տեղեկութիւն մի առնել կուզէ նէ՝ նորին Հեղինակին յօրինած Բանադատ զրօքին, ու դպրատանց համար շարադրած Քրիստոնէականին մէջ Սոնդակէն Ժողովին տուած պայծառ վկայութիւնը թող կարդայ:

Եւ արդ այս բանիս վրայ ասոնցմէ աւելի ըսելիք մը չունիմք, ոչ ես եւ ոչ Պ. Չամուրձեանը: Բայց տկար Մասիսն ալ կը խրատեմք որ այսուհետէ հաստատաւորապէս թիւն մը դնէ՝ իր գլխէն վեր ջուրեր չէ մտնելու որ չի խղճուի. որովհետեւ այս մէկ քանի անգամ է որ տգիտաբար ասանկ խնդիրներու մէջ կը նետուի, եւ հազիւ կաղատի, բայց դեռ չի խրատուիր: Արթեմը մօտեքս ալ մէկ մեծ խնդրոյ մը համար բաւական խաղք պիտի չըլլայ: Աեցցէ Եւանգելիստ Մասիսը:

«Բան մըն ալ լսեցինք Մասիսէն. իբր թէ Չ. Պատուելին անհաստատմարդ մը ըլլալով ուրիշ որ առատ ստակ գտնէ նէ՝ հոն կը դառնայ եղեր: Եսկէ սա կը հետեւցնենք թէ՝ Մասիսի խրմբազդին ու իր պաշտպանները իրենց դորձոյն յաջողելու կերպը լաւ չը գիտեն եղեր, չէ նէ Երան Կոստի մըն ալ իրենց ցրցունելով կ'ընային

այդ մարդուն գրիչը իրենց կողման ծառայեցին :

« Աւրիշները շատ չը գիտեն նէ, Իւթիւն իւր տնը խիստ քաջ գիտէ, որ եթէ 2. Պատուելին շահասիրութեան ոգի ունենար, իրմէ աւելի հարուստ ըլլալու պատեհութիւն ունէր : Այո՛ չի կրնար Իւթիւն իւր տնը (գոնէ սրտէն) ըսել թէ՛ « մենք ստակ տալով մեր կողմը մարդ քաշելու կարօտ չեմք, քանի որ Ազգին բազմութիւնը մեր կողմն է » : Արդարեւ Մատիսին գրած հաշուով այն պէս է, այսինքն Սրբազան չայրը չէր ունէր ըսողներու աղերսագրին ստորագրողաց համրանքին առաջը ուղղածին չափ, զոսներ դնելուն պէս՝ 100 ը 1000, 1000 ը 10000 կըլլայ : Բայց, բանը սոյն հաշւոյն համեմատ մարդ հանել մարդ, ոչ թէ քառորդին չափ տղայքներ : « Թէ որ ներքին համոզմամբ իրենց կողմը ըստ բաւականի մարդ ըլլար, կարծեմք կարօտ չը պիտի ըլլային Քահանայի մը 5000 զուրուշ, և Աւագերեցութիւն խոտանալով իրենց կողմը որսալու աշխատիլ : Այս անգամ այս չափս թող բաւ սեպէ Մատիսը, եթէ աւելի լսել կուղէնէ, իր խօսելուն կերպէն կապուած է :

1864 Սեպտ. 29 Մատիսի բաժանորդներէն մէկը :

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԵՏԵԼՆԻ ՓՈՒՐԻԿ ՃԵՇԼԿ ԲՆՏԻՐ ՎԵՊԵՍԵՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՂԵՔՍԱՆ ԴԱՐ ՏԻԻՄԱՅ

ԱՆԳՈՒԹՆ ՊԵՏՐՈՍ

Այս սկզբնատառերով 75 երեսէ բաղկացեալ և Արդոյ Պ. Յ. Ուսկանի թարգմանութեամբն ու Պէշկիթաշի բարեհամբաւ չայկաղնեան ընկերութիւն արդեամբը իրոյս ընծայեալ գեղեցիկ Տետրակ մըն է* :

Այլ ծախուի ամեն չայգրածախներուն քով գին 3 զուրուշ :

ՔԱՆԵՐ ՀԱՅԿԵԼԵՆ

Երաժշտութեան արհեստին քաջավարժ Յարգոյ Պ. Գաբրիէլ Երամեանն ու իւր աշակերտը Պ. Նիկողոս Թաշճեանը, այս օրերս « Քնար չայկական » վերնագրով կիսամենայ թերթ մը հրատարակեցին :

Այս երկու չայ Երաժշտներուն նպատակն է՝ Ազգային երգերն (շարքիւէր) ու պա-

րերգները (օյուն հավաքարը) Աւրոպական եղանակներու ու պարերու յարմարեցում, և զանոնք աւելի ունի վրայ հաստատելով՝ 15 օրը անգամ մը տպագրութեամբ իրենց Ազգայնոցը ընծայել, որպէս զի այսուհետեւ չայերը խընձոյքներու մէջ փոխանակ Գրեթե անուններով ու անոնք աւելի զուարճանալու, չայկական քաղցր երգերով, Աւրոպական քաղցր մաղաղակաւ և քաղցր երգերով զուարճանան :

Ինչպէս որ Քնար չայկականին առաջին թիւին մէջ քաղցր մաղաղակաւ և չայկական երգ մը տեսնուած, և այժմ տուններու մէջ ի գործ դրուիլը ըսուած է :

Այլ յուսացուի թէ չայասէր Ազգայինք պիտի քաջալերեն այս երկու հեղինակները, նոյնոցն այս օգտակար ձեռնարկութեանցն արդեամբ օգնելով, այսինքն Քնար չայկականին բաժանորդ դրուելով, որով միւս թերթերն ալ անընդհատ հրատարակելու խրախուսուի մը ունեցած ըլլան, նիւթապէս տկար յիշեալ հեղինակները :

Այս քաղցր գին կանխիկ ըլլալով 40 զուրուշ
Եւամեայ 25
Մէկ թիւը 5

Բաժանորդ ստորագրուիլ ուղղող, Պոլսոյ ամեն Բնթերցարաններու մէջ ասոնցմէ կրնայ գտնել և հոն ստորագրուիլ :

ԲՈՒՌՆԱՄԷ

ՎԵՊԵՍԱՆԸ ՀԱՎԱԼԵՐ

1862 ՄԵՆԵՍԻՆԷ ՄԱՒՍՈՒՍ

Յիշեալ « Բնթեր » այս չորրորդ տարին է որ չայերէն օրացոյցի ճիշդ թարգմանութիւն, և երբեմն մէջը յաւելուածներ ըլլալով, Ու. Յ. Քիւրքճեանի Տպարանէն կը հրատարակուի : Ինչպէս որ այս անգամ ալ ժամանակագրութեանց մէջ, և այլ ուրիշ տեղեր քանի մը յիշատակութեանց արժանի բաներ ազուցիկ եղած ըլլալը կը տեսնուի :

Ամեն չայ գրավաճառներու քով կը գտնուի :

Այս առթիւ սա ալ կը ծանուցանեմք թէ՛ հիւրան ազգասիրուի մը կըլլար, եթէ կարող եղող Ազգայինք թէ այս և թէ չայերէն Օրացոյցներէն գաւառաբնակ աղքատ Ազգայնոց 50ով 100ով նուէր ընէին, ինչպէս որ անցեալ տարի վերոյիշեալ Տպարանը իւր կողմէն 500 հատ նուիրած է չայոց Պատրիարքարանի միջնորդութեամբ :

Խմբագիր-ՏԵՐԵՆ
Մ. Գ. ՏԵՐԵՆԵՆԶԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ու. Յ. ԳԻՐԻՔԶԵԱՆ
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ՖԻՆԱՆՍԻՍԿԻՆ

* Այս տետրակին Յառաջաքանը գիտողութեան արժանի է :